

Urban, Miloš

Hastrman

Autor článku: Ladislav Nagy - 9. 4. 2003

ISBN: 978-80-253-0888-2

Literatury

knihy : Česká republika

RECENZE

Miloš Urban nás před pár lety v Sedmikostelí provedl po zmizelém Novém městě pražském a odhalil jeho zvláštní poetiku. Nyní svůj autorský pohled upřel na venkov, k vrchu Vlhošť nedaleko České Lípy, ovšem rukopis zůstává nezaměnitelný.

Po černém gotickém románu - román zelený

Miloš Urban: *Hastrman*

Miloš Urban nás před pár lety v *Sedmikostelí* provedl po zmizelém Novém městě pražském a odhalil jeho zvláštní poetiku. Nyní svůj autorský pohled upřel na venkov, k vrchu Vlhošť nedaleko České Lípy, ovšem rukopis zůstává nezaměnitelný.

Autor ztracené krajiny

Dva poslední romány ukazují Urbana jako básníka a zároveň archiváře ztracené krajiny, ať už městské či přírodní. Chrámů obětované postupu urbanizace, vesnice pohřbené pod přehradou, vytěžená hora, to jsou roviny krajiny zmizelé pod nánosem času - ovšem uchované v paměti - které se zrcadlí v pluralitě časových i významových vrstev textu. Ten čtenáře vybízí, aby je hledal a znovu-objevoval. A je-li hastrman "věčným korektivem lidské pýchy", pak autor podle Urbana je korektivem ztráty paměti.

Podobně jako *Sedmikostelí* i *Hastrman* má nevěrohodného vypravěče - o to víc, že jde o pohádkovou bytost. Čtenář je tak nucen nedůvěřivě zvažovat, kdy je řečené míněno vážně a kdy s odstupem, aniž by ovšem měl při ruce nějaké vodítko kromě vlastního instinktu. Hlavní postavou knihy je Johannes Salmon, baron de Caus, ale rovněž hastrman z titulu. Ten přijíždí do Staré Vsi pod Vlhošť, aby se ujal rodového majetku, ovšem zapadne do vesnického života, zamiluje se, pár nebožáků utopí - ať už kvůli své zamilovanosti, či (náležitě) pro jejich zpupnost vůči silám přírody, jejímž živlům hastrman navzdory svému polidštění stále přitaká. To je jedna časová rovina knihy. Druhá je posazena do současnosti, v níž stárnoucí Hastrman coby zelený terorista mstí vytěženou Vlhošť a nakonec schází rukou své oživené milenky z minulého století.

Hastrman a konzervatismus

S hrdinou *Sedmikostelí* sdílí *Hastrman* silnou nostalgii po minulosti. Ta je ve vypravěčově podání upřímnější, živější, smysluplnější, čistší, barvitější - text dokonce naznačuje, že ona pýcha, hybris, již má hastrman trestat, měla v minulosti čistší rysy v podobě prométheovské snahy "vytáhnout" se na bohy a přírodu, kdežto v přítomnosti je motivována výhradně zjištěností. Oním konečným "korektivem" lidstva pak není hastrman ani suverénní bytost, nýbrž paměť a pohled upřený do minulosti, jež zavazuje. A právě v tomto ohledu dvacáté století v očích Urbanových vypravěčů fatálně selhává.

Na samém konci románu nechává autor hastrmana zemřít s odůvodněním, že už je zbytečný, že lidé si vystačí sami. Vzhledem k záludnosti vypravěče není ovšem tento závěr tak optimistický, jak by se mohlo zdát - předně Johannes je už starý, navíc i v druhé části stejně jako v první příliš

podléhá vlivu lidí, a tak nelze vyloučit, že na jeho místo nastoupí hastrman nový - anebo taky ne, a o to hůř pro svět. Neoptimistický výklad podporuje i to, že vysloveně anti-humanistické pasáže, kdy vypravěč pronikavě kritizuje činnost ekologických aktivistů, působí mnohem silněji než závěrečný příklon k utopistické komunitě. A Miloš Urban je příliš rafinovaný autor na to, aby čtenáři nakonec naservíroval šťastný konec v podobě vypuštěné přehrady a komunity žijící způsobem života, jímž se žilo před sto lety.

Po literární stránce je asi silnější první část - najdeme tu úchvatné evokace krajiny, pozoruhodný ponor do lidových obyčejů a obecně velkou rozmanitost života. Oproti tomu druhá část někdy působí až příliš přímo, jako karikatura - na druhé straně toto nemusí být nutně chyba, ale chytrý záměr jenom ilustrující přesvědčení, že rozmanitost a bohatství života se vytrácí. A i čas, jak životní, tak románový, plyne fáději. Nicméně Miloš Urban opět dokázal, že to bohatství minulosti dokáže zajímavě oživit.

© Ladislav Nagy

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/10849/urban-milos-hastrman#discussion>